

CELİLÎ'NİN BİLİNMEYEN BİR ESERİ: BAHÂR-NÂME

Arzu ATİK*

ÖZET

Klasik Türk edebiyatında divan tertip etmek neredeyse bütün şairler için en önemli amaçlardan biridir. Şairlerin sanat hayatının bir meyvesi olan divanların elimizdeki nüshalarının büyük çoğunluğunun özel bir adı ve bir dibacesi -önsözü- yoktur. Bundan dolayı özel bir adı olan ve şairin bir anlamda poetikasını ortaya koyduğu bir dibaceye sahip divanlar ayrı bir öneme sahiptir. Bu çalışmada, Celili'nin şu ana kadar ortaya çıkmamış manzum-mensur bir dibacesi ve 210 gazel içeren *Bahâr-nâme*'si incelenecek, klasik Türk edebiyatındaki önemine değinilerek dibacenin transkripsiyonlu metni verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Celili, Bahâr-nâme, divan, dibace

BAHÂR-NÂME:AN UNKNOWN WORK BY CELİLÎ

ABSTRACT

To compose a divan appears nearly as an important goal for the poets of classical Turkish literature. Despite the fact that each divan is the indicative of artistic production of a poet, many of the copies known to us have no specific titles and introductory parts. Hence the divans with unique titles as well as with introductory parts in which poets speak of their own poetics are extremely important. This paper focuses on *Bahâr-nâme* by Celili, a work of 210 ghazals that has never been examined before, and that includes both a distinctive title and an introductory part in prose and verse. The paper also highlights its significance in classical Turkish literature, presenting a transcribed version as well.

Key Words: Celili, Bahâr-nâme, diwan, dibace.

Giriş

Klasik Türk edebiyatında şairler, genellikle divan tertip edene kadar yazdıkları şiirleri önceden ayrı ayrı kitaplaştırmadan olgunluk dönemlerinde tek bir kitapta bir araya getirir ve bundan sonra kaleme aldığı şiirlerini başka bir eser tertip etmeden yine onun içine katar. Bu şiirler, yeni divan nüshalarında kronolojik bir ayırım gözetilmeden yerlerini alır. Bir divan böylece, varsa mesnevileri dışında, bir şairin hayatı boyunca yazdığı şiirleri toplayan tek kitap olmaktadır. Türk edebiyatında şiirlerini ayrı ayrı divanlarda toplamış pek az şair vardır. Bunun en eski örneği Ali Şîr Nevâyî'de görülür. Nevâyî, hayatının değişik zamanlarında yazdığı şiirleri için bu devrelere göre ayrı ayrı divanlar tertiplemiştir. Osmanlı edebiyatı sahasında ise ilk örnek Gelibolulu Âlî'nin divanlarıdır. XVIII. yüzyıl şairi Nazîm de dört ayrı divan tertip etmiştir. Keçecizâde İzzet Molla *Bahâr-ı Efkâr* adını verdiği esas divanını ortaya koyduktan sonra hayatının son yıllarının şiirlerini

* Dr., Boğaziçi Ü. Türkçe Dersleri Koordinatörlüğü. El-mek: atikarzu@boun.edu.tr

Hazân-ı Âsâr adlı divançesinde toplamıştır.¹ XVI. yüzyılda yaşamış Celilî de şiirlerini divanından önce farklı adlarla toplayan az sayıdaki önemli şairlerden biridir.²

Bu makalede öncelikle Celilî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilecek, ardından Celilî'nin bugüne kadar literatüre girmemiş yeni bir eseri, *Bahâr-nâme* tanıtılacak ve eserin dibacesinin transkripsiyonlu metni verilecektir.

Celilî'nin Hayatı

Adı Abdülcelil olan Celilî Bursalıdır³. Hem şair hem de iyi bir hattat olan Fatih dönemi şairlerinden Hamidî'nin oğlu olduğundan "Hamidî-zâde" olarak da bilinir.⁴ Kınalı-zâde⁵ ve Beyanî⁶ adı Abdülcelil olan Bolulu bir Celilî'den daha bahsederler ve Bursalı Celilî'den söz ederken gerçek adını vermezler; buna karşılık Âşık Çelebi, tezkiresinde şairin adını Abdülcelil olarak verir.⁷ Aynı zamanda tezkirelerde İznikli ve Edirneli olmak üzere iki Celilî daha vardır. Sehî Beg⁸ ve Latîfî,⁹ Celilî'nin İznikli olduğunu söyler.¹⁰ Ahdî,¹¹ Âşık Çelebi,¹² Beyanî,¹³ Gelibolulu Âlî,¹⁴ Kınalı-zâde¹⁵ ve Mehmed Süreyya'da¹⁶ ise Bursalı olarak geçer.

Sözü edilen kaynaklarda Celilî'nin doğum tarihi belirtilmez. Celilî, eserlerinde de doğum tarihini vermez; ama *Husrev ü Şirin* mesnevisinin sonunda eserin telif tarihini verirken 25 yaşında olduğunu söylemesinden hareketle doğum tarihi yaklaşık 893/1487-88 olarak hesaplanabilir.¹⁷

Bursa gibi bir sanat ortamında büyüyen Celilî, medrese tahsili için İstanbul'a giderek eğitimini orada tamamlar. Âşık Çelebi'nin bildirdiğine göre babası ölmeden önce, arkadaşları İskender Lala ve Molla Sinan'a oğlunu Balıkpazarı'ndan uzak tutmalarını vasiyet etmiştir.¹⁸ Buna rağmen muasır ve dostu olan Ahî (ö. 923/1517) ile Galata civarındaki meyhanelerden çıkmaz. Bu

¹ Ömer Faruk Akün, "Divan Edebiyatı", DİA IX (1994) s.396-397.

² Gelibolulu Âlî "fesahat sanatında eşsiz, belâgat âleminde tek; renkli edalara sahip, yeni bir tarza mâlik şairlerden" biri olarak Celilî'yi de sayar. Tahir Üzgör, Türkçe Divan Dibâceleri, Kültür Bakanlığı, Ankara 1990, s. 398.

³ Âşık Çelebi, Celilî'nin doğum yerini *Husrev ü Şirin* mesnevisindeki bir beyitten doğrular. Âşık Çelebi, Meşairü'ş-Şu'arâ, Facsimile ed. G. M. Meredith-Owens, Luzac and Co., London 1971, 65^b.

⁴ Hamidî'nin hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Hikmet Ertaylan, Külliyyat-ı Divan-ı Mevlana Hamidî, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi, İstanbul: 1948, s. 2-82. Ayrıca eserlerini Farsça yazan şairin külliyyatında Türkçe kaside ve gazeller de vardır. İsmail Ünver, "Hâmidî'nin Türkçe Şiirleri", VI, Türkoloji Dergisi (1974), s. 214-233.

⁵ Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, I, Haz. İbrahim Kutluk, TTK, Ankara 1989, s. 259.

⁶ Beyanî, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, Haz. İbrahim Kutluk, TTK, Ankara 1997, s. 63.

⁷ Âşık Çelebi, age., 65^a-66^b.

⁸ Sehî Beg, *Heşt Bihişt: Sehî Beg Tezkiresi (İnceleme-Tenkidli Metin-Dizin)*, Haz. Günay Kut, MASS, Harvard Üniversitesi, Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, Cambridge 1978, s. 275-276.

⁹ Latîfî, Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (*İnceleme-Metin*), Haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara 2000, s. 213-214.

¹⁰ Sadettin Nüzhet Ergun, Türk Şairleri, "Celilî" maddesinde Sehî Beg'in bahsettiği 945/1538-39'ten evvel ölen İznikli Celilî diye bir şairin mevcudiyetinin şüpheli olduğunu ve tecennün edenin İznikli Celilî değil Bursalı Celilî olduğunu söyler. Bkz. Sadettin Nüzhet Ergun, Türk Şairleri, II, 1936, s. 955. Âşık Çelebi (65^a) ve Beyanî (61) de Latîfî'nin Celilî'yi İznikli diyerek yanıltığını söylerler.

¹¹ Ahdî, Gülşenü'ş-Şu'arâ (İnceleme-Metin), Haz. Süleyman Solmaz, Atatürk Kültür Merkezi, İstanbul 2005, s. 250.

¹² Âşık Çelebi, age., 65^a.

¹³ Beyanî, age., s. 61.

¹⁴ Gelibolulu Âlî, *Kühü'l-Ahbar*'ın Tezkire Kısmı, Haz. Mustafa İsen, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara 1994, s. 203-205.

¹⁵ Kınalı-zade, age., s. 257.

¹⁶ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî-Osmanlı Ünlüleri*, II, Haz. Nuri Akbayır, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, s. 389.

¹⁷ Şevkiye Kazan, Hamidî-zâde Celilî: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Hüsrev u Şirin Mesnevisi, İnceleme ve Tenkitli Metin, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta 1997, s. 258-259.

¹⁸ Ertaylan, bu vasiyetnameye rastlamadığını bildirir ve Âşık Çelebi'nin aldığı beyitleri örnek olarak verir. bkz. Ertaylan, age., s. 28.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/2 Spring 2011

işret ortamlarında Ahî'ye şiirlerini okutur; ama Ahî'nin iltifatına mazhar olamaz; hatta ondan şairane bir küfür işitir.¹⁹

Genellikle yalnız olmayı tercih eden Celilî, zamanla çevresiyle ilişkilerini azaltır. Bir süre sonra her şeyi terk edip ortadan kaybolduğu için, öldü diye Muradiyye zevâidinden olan altı akçe ulufesi kesilir. Kınalı-zâde'ye göre ise tahsilini bitirdikten sonra "dânişmend" olur ve sonra akli dengesi bozulur. Ardından Bursa'ya gelir.²⁰ Ahdî'nin verdiği bilgiye göre kırk yıl ortadan kaybolmuştur.²¹ Daha sonra akrabaları nerede olduğunu öğrenmiş ve zar zor ulufesinin üç akçesini geri alıp Celilî'yi Bursa'ya getirmişlerdir.²² Âlî'ye göre de İbrâhîm Paşa zamanında on altı Osmanî olan ulufesi, Rüstem Paşa'nın emriyle üç akçeye indirilince büsbütün şuurunu kaybedip hiç kimseyle konuşmamaya başlamıştır.²³

Celilî'nin hayatı hakkında elde edilen bilgiler şimdilik bunlardan ibarettir. Celilî'nin ölüm tarihi hakkında ise tezkirelerde ortak bir bilgi yoktur. Ahdî²⁴ ve Nâilî²⁵ 'de şairin ölüm tarihini 971/1563-64 olarak verilir. Ama Âlî, Celilî'yi 977/1569-70'de Bursa'da görüp konuştuğunu²⁶ bildirdiğine göre 977/1569-70'de veya daha sonra öldüğü söylenebilir. Saadettin Nüzhet Ergun da Celilî'nin muhtemelen II. Selim (974/1566-982/1574) devrinde öldüğünü söyler.²⁷ Yani Celilî, II. Bayezid (886/1481-918/1512) zamanında doğmuş, eserlerini I. Selim (918/1512-926/1520) ve I. Süleyman (926/1520-974/1566) zamanında vermiş ve şöhret bulmuş, II. Selim zamanında da vefat etmiştir denilebilir. Divanında ise sadece I. Selim'in adı geçer. I. Selim adına yazılmış müstakil gazeller ve onun fetihleri için düşürdüğü tarihler vardır.²⁸ I. Selim'in tahta çıktığı yıl kaleme alınan *Husrev ü Şirin* mesnevisinin 'padişahın övgüsü' bölümünde de I. Selim'in cülusu için tarih düşürdüğü Farsça bir kıt'a yer alır.²⁹ Ayrıca *Leylâ vü Mecnûn* mesnevisinde yine 'padişahın övgüsü' bölümünde³⁰ I. Selim'e ve şehzâdesi I. Süleyman'a övgüler bulunmaktadır; ama hayatından elde ettiğimiz bilgilere göre istediği ilgiye mazhar olamamıştır.

Sonuç olarak XV. yüzyılın sonlarında Bursa'da doğan Celilî, medrese eğitimini İstanbul'da tamamlayıp, *Leylâ vü Mecnûn* mesnevisinden öğrendiğimiz kadarıyla, 919/1513-14 yıllarında Edirne'de bulunduktan sonra tekrar Bursa'ya gelmiş; ³¹ büyük ihtimalle ömrünü de bu şehirde tamamlamıştır.

¹⁹ Âşık Çelebi, *age.*, 52^a.

²⁰ Kınalı-zade, *age.*, s. 257.

²¹ Ahdî, *age.*, s. 250.

²² Âşık Çelebi, *age.*, 65^b.

²³ Âlî, *age.*, s. 204.

²⁴ Ahdî, *age.*, s. 251.

²⁵ Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, I, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001, s. 154.

²⁶ Âlî, *age.*, s. 203.

²⁷ Ergun, *age.*, s. 956.

²⁸ Külliyyât-ı Celilî, Paris Bibliotheque Nationale Ancien Fonds 364(P nüshası), 84^a, 85^a.

²⁹ Kazan, *agt.*, s. 106.

³⁰ Arzu Atik, Celilî'nin Leylâ ve Mecnûn'u ve Nizâmî'nin Leylâ ve Mecnûn'u ile Karşılaştırma, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2009, s. 137-145.

³¹ Bkz. *Ag.* s. 299. Ayrıca *Bahar-nâme* adlı eserinde de Edirne redifli bir gazel bulunmaktadır. Bu gazelin mahlas beyitinde şair, İstanbul'dan Edirne'ye geldiğini söyler. *Bahar-nâme* 58^a. Tezkirelerde böyle bir bilgi yoktur. O tarihte I. Selim de muhtemelen Edirne'dedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/2 Spring 2011

Celilî'nin Eserleri³²

Celilî'nin *Hüsrev ü Şirin*,³³ *Leylâ vü Mecnûn*,³⁴ *Hecr-nâme*,³⁵ *Mehek-nâme*³⁶ adlı dört mesnevisi, divanı;³⁷ *Gül-i Sad-berg*³⁸ ve *Bahâr-nâme* adlı iki şiir seçkisi/divançesi vardır. Ayrıca Âşık Çelebi ve ondan tevatürle Âlî'nin bahsettiği *Şeh-nâme* tercümesinin eksik bir nüshası, Millî Kütüphane A3825/2'de 18^a-38^b yaprakları arasındadır. 17^a'da “Şeh-nâme-i Celilî” yazılıdır. Oldukça yıpranmış, tamir görmüş, yer yer okunamayan bu nüshada, yırtık yapraklar vardır. Bazı beyitlerin üzerinin çizilip derkenarda düzeltildiği, takdim-tehir yapıldığı görülür. *Şeh-nâme* vezni olarak bilinen “feûlün, feûlün, feûlün, feûl” vezni ile yazılan mesnevi tarzındaki bu eserin elimizdeki kısmı Bursa'nın kuşatılması ile başlar, Fatih'in ölümüyle son bulur.

Celilî'nin bu eserlerinin yanı sıra sadece Beyanî'nin bahsettiği; fakat bugün elimizde olmayan *Yûsuf u Züleyhâ*'sı vardır. İleride yapılacak araştırmalarda *Yûsuf u Züleyhâ* mesnevisi ortaya çıkarsa şairin hamsesi tamamlanmış olacaktır.

Bahâr-nâme

Bu bölümde Celilî'nin bu makaleye konu olan *Bahâr-nâme* adlı eserinin dibacesi ve içeriği incelenerek dibacenin metni verilecektir.

Celilî'nin *Bahâr-nâme* adlı eserinden, tezkirelerde ve şimdiye kadar Celilî hakkında yapılan akademik çalışmalarda bahsedilmez.³⁹ Eser, Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi 137 numarada Hamidî-zâde Celilî-i Bursevî adına kayıtlıdır. Daha önce Divan Edebiyatı Müzesi Kitaplığı'nda olan eser, sadece *Bahâr-nâme* adıyla kayıtlı olduğu için araştırmacıların gözünden kaçmıştır. 72 varak olan eserin kapağı kopuktur ve muhtemelen bir iki yaprak eksiktir. Tam olarak okunamayan başka bir hatla eserin başına “[Bahâr-nâme] Hamidî-zâde Celilî-i Bursevî... Fatih devri şuarâsındandır” yazılmıştır. 13 satırlıdır, cetvellerde gri; dibacede başlıklarda, bazı kelimelerin yazımında ve noktalamalarda kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Yazı çeşidi ta'liktir. Bazı gazeller harekelidir. Nüshanın istinsah kaydı yoktur. 1^a-16^a arasında derkenarda farklı bir yazıyla Nâilî, Mezâkî gibi şairlere ait şiirler bulunmaktadır. 72^a'da eser sona erer. 72^b'de bir kıt'a, muhtemelen Celilî'ye ait silinmiş bir beyit, bazı yazı denemeleri ve “hâlisü'l-fu'âd Mahmûd Efendi” ibaresi bulunmaktadır.

Eser, eksik bir şekilde 1^a'da manzum-mensur bir dibaceyle başlar.⁴⁰ Bu dibacenin, geleneğe uygun olarak Allah'ın övgüsü veya tevhit tarzı bir başlangıç yerine “Muhakkak şiirde hikmet ve beyanda sihir vardır.” mealinde bir hadis-i şerifle⁴¹ başlaması, kapağı kopuk olan nüshanın

³² Bu makalenin konusu olmadığı için Celilî'nin bütün eserlerinden uzun uzun bahsedilmeyecek; sadece eserin adı ve bu eserle ilgili çalışmalar verilecektir. Yalnızca daha önce nüshası elde olmayan *Şeh-nâme* tercümesi hakkında biraz daha ayrıntılı bilgi verilecektir. Celilî'nin eserleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Atik, agt., s. 8-18.

³³ Kazan, agt.

³⁴ Atik, agt.

³⁵ Hüseyin Ayan, “Celilî'nin Hecr-nâme'si”, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, XIV, (1986), s. 155-172.

³⁶ Hüseyin Ayan, “Celilî'nin Mehek-nâme'si”, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Harun Tolasa Özel Sayısı, II (1983), s. 5-13.

³⁷ Arzu Atik, Celili Divanı (3b-46a): İnceleme-Metin, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul 2003.

³⁸ Atik, agt.

³⁹ Bu eser, doktora çalışması esnasında Süleymaniye Kütüphanesi'nde katalog araştırmaları sırasında bulunmuştur.

⁴⁰ Süleymaniye Ktp. Galata Mevlevihanesi 137. Bundan sonra nüshanın yaprak numaraları metinde parantez içinde verilecektir.

⁴¹ İmam Ahmed b. Hanbel ve Ebu Davud'un İbn Abbas'tan şu şekilde naklettikleri “Muhakkak beyanda sihir ve şiirde hikmet vardır.” hadisi Nevayî, Ulvî, Yârî, Ref'et, Nimetî tarafından da yukarıdaki şekilde kullanılmıştır. Üzgör, age., s. 25.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/2 Spring 2011

başlangıcının eksik olduğunu düşündürür. Hadisin devamında *Leylâ vü Mecnûn* mesnevisinin na‘t bölümündeki üç beyit yer alır.⁴² Daha sonra Celilî, söz söylemenin, konuşmanın kutsallığından, fesahat ve belagat sahibi yeni gelin gibi olan sözün, nazım ve nesir olarak ikiye ayrıldığından bahseder ve nazımın hurşid ve sultan, nesrin kevkeb ve vezir olduğunu belirten bir kıt‘a ile devam eder (1^b). Nazım şekillerinin, güzel söz söylemenin en latifi ve sanatın en şerefli olduğu, özellikle dertli ve gönlü yaralı âşığı anlatan gazelin iffetli bir güzele benzediğini; ama bunlardan yoksunsa duvardaki nakış gibi dert çekenleri etkilemeyeceğini belirtir. Devamında gazelin yakıcı olması gerektiğini; yoksa tatlı bir şerbete benzeyeceğini, şarabın keyfini veremeyeceğini söylediği bir kıt‘a nazmeder (2^a). Daha sonra, Osmanlı coğrafyasında mesnevi ve kasidede çok mahir, büyük şairler olduğunu bildirir. Celilî’ye göre mesnevi ve kaside şairlerinin padişahı Husrev-i Dihlevî’dir. İkincisi, o mürşidin takipçisi olan Câmî, üçüncüsü Türkçenin “sühan-perdâzı” Nevayî ve dördüncüsü de zamanın İskender’i, Hicaz’dan Irak’a, Çin’den Maçin’e ve Rus’a, Macaristan’a kadar uzanan himayet ışığı olan saltanat ve ululuk gökyüzünün kalem-revi Yavuz Sultan Selim’dir (3^{a-b}). Yavuz’u övdüğü beş beyit aynı zamanda *Leylâ vü Mecnûn*’da “Medh-i Padişah” bölümünde yer alır (4^a).⁴³ Yavuz’u şairlerle birlikte zikretmek gibi edep dışı bir şey yapmasını onun mücevher gibi seçtiği kelimelerle yazdığı şiirleriyle Farsçayı çok iyi kullanması olduğunu belirtir. Şiirde Husrev’in nazîri olduğunu; hatta Husrev’in şiirinin aşk, şevk bakımından onun şiirlerinin yanında bir “gulgüle”ye benzediğini söyleyerek Yavuz’u ve onun şiirini mübalağalı bir şekilde över (4^b) ve bu görüşünü desteklemek için Yavuz’a ait dört Farsça beyit verir. Celilî, kendisinin de “bu aşk bülbüllerinin hem-destânı ve bu şevk fahtelerinin hem-zebânı” olduğunu belirterek *Gül-i Sad-berg* nam divanından sonra kendi halini anlatan 201 gazeli harf sırasına göre dizdiğini ve adını da *Bahâr-nâme* koyduğunu söyler (5^a). Ardından bir kıt‘ada eserini *Gül-i Sad-berg*’den sonra yazdığını ve adının *Bahâr-nâme* olduğunu tekrar eder ve sonraki dörtlükte bu eserini 921’in Safer (17 Mart-14 Nisan 1515) ayında tamamlandığını bildirir. Eserin meclislerde yâd edilmesini ümit ettiğini ekleyerek şu kıt‘ayla dibaceyi bitirir:

Beni yâd itdür iy dîvân-ı eş‘âr
Niçün añılmaz ol meclisde nâmum
Bahâr-nâme-i eş‘arum iletüp
Has u hâşâkına ‘arz it peyâmum (5^b)

Bu kıt‘adan sonra harf sırasına göre gazeller başlar. Eserde 195 Türkçe gazel vardır. Bu gazellerin 9’u dışında, diğerleri Celilî’nin divanında bulunur;⁴⁴ ama bu ortak gazellerin bazılarında zaman zaman farklılıklar görülür. Örneğin divanda 69 numaralı gazel *Bahâr-nâme*’de bir beyit eksikken, divanda 214. gazel, *Bahâr-nâme*’de bir beyit fazladır veya divanda “perçemûn” redifli 206 numaralı gazel *Bahâr-nâme*’de “kâkülûn” redifiyle yer alır.

66^{a-b}’deki -divanda da bulunmayan- son gazel Yavuz’a ithafen yazılmıştır. Celilî, bir türlü Yavuz tarafından takdir edilmemesinden, ona ulaşamamasından bahseder. 66^b’de “vecehu tesmiye” başlıklı bir beyitte tekrar eserinin ismini verir. Sonra Yavuz’un tahta çıkışı için düşürülen Farsça ve

⁴² Atik, “Celilî’nin Leylâ ve Mecnûn’u ve Nizâmî’nin Leylâ ve Mecnûn’u ile Karşılaştırma”, s. 136 bkz. beyit 139, 142, 143.

⁴³ Agt., sırasıyla 166, 182, 181, 184, 185 beyitle, s. 138, 140.

⁴⁴ Divandaki gazeller için bkz. Atik, “Celilî Divanı (3b-46a): İnceleme-Metin”. Ayrıca divanın kalan kısmı için bkz. P nüshası, 46^b-89^b.

Divanda olmayan gazellerin varak numaraları ve redifleri şöyledir:

8a “iy gül-i handân saña”, 20b “zâr zâr ağlar”, 40a-b “iy hürşid-i ‘âlem-tâb gel”, 40b-41a “bî-zâr iy ecel”, 58b “lâlezâr-ı Edrene”, 59b “şâh-ı gül bázûsına”, 59b-60a “yazuñ kabrûme”, 60b-61a “kıble-i maşûd itse”, 66a “müyesser olmadı”.

Türkçe olmak üzere iki tarih kıt'ası,⁴⁵ 67^a'da ise dostlarından onu yâd etmelerini istediği bir kıt'a vardır. Bu kıt'anın devamında bu şiirleri yazacak kâtime seslenir ve ona, şiirleri nasıl görüyorsa öyle yazmasını, değişiklik yapmamasını söyler. Eğer olmayan harfler eklerse onun da ömür harfinden o kadar silinmesi için beddua eder. Sonrasında nazımdan, nesirden fayda olmadığını amelsiz ilimden kimsenin fayda görmediğini ifade ettiği bir rübaî bulunmaktadır. Rübaîden sonra ikisi 67^a'da biri 67^b'de üç müfret, 67^b'de Muammâ-yı Fethullâh, Hızır, Haydar, Haydar Çelebi, Mustafa ve 68^a'da Mustafa Çelebi ve Memî başlıklı müfretler vardır.⁴⁶ 68^a "vecehu tesmiye" ile sona erer. Bu beyit 66^b'deki beyit ile aynıdır.

68^b'de ise kaside-i münacat başlığı ile 16 beyitlik biçim ve içerik açısından uzun bir gazeli andıran bir şiir vardır.⁴⁷ 69^a-72^a arasında son iki gazel hariç alfabetik sıraya göre dizilmiş 14 Farsça gazelle eser sona erer.⁴⁸ Farsça gazelleri ve kaside başlıklı şiiri de gazel kabul edersek eserde toplam 210 gazel bulunur. Bu da şairin dibace kısmında verdiği 201 sayısı ile uyuzmaz.⁴⁹

Bahâr-nâme, şairin mesnevi nazım şekliyle yazılan bir dibace ve 100 gazelden oluşan *Gül-i Sad-berg* adlı eserinden sonra manzum-mensur bir dibacesi olan ve yaklaşık 210 gazel içeren bir şiir seçkisi/divançedir. Bu eserle ilgili cevaplanması gereken bazı sorular vardır.

Bunların ilki şair, *Gül-i Sad-berg*'den yaklaşık on yıl sonra neden benzer şekilde bir eser düzenleme yoluna gitmiştir? Bunun nedenlerinden biri şairin şiirlerini düzenli bir şekilde bir arada tutmak istemiş olmasıdır, denilebilir. Ya da şair, hayatının ilk dönemlerinde yazdığı şiirleri dikensiz bir gül bahçesine benzeterek adını *Gül-i Sad-berg* koymuş; sonrasında yaklaşık 27 yaşında, ömrünün baharında halini anlatmak için kaleme aldığı şiirleri de *Bahâr-nâme* olarak adlandırmış olabilir. Bununla bağlantılı olarak elimizdeki *Gül-i Sad-berg* nüshalarıyla -özellikle Süleymaniye Kütüphanesi A. Nihad Tarlan 72/4 nüshası ile- *Bahâr-nâme*'deki gazeller karşılaştırıldığında ortak şiirlerin olması dikkat çekicidir. Acaba şair kendisi mi bu şiirleri tekrar yeni düzenlediği eserine almıştır; yoksa bu eseri sonradan derleyen veya istinsah eden müstensih mi bu karışıklığa yol açmıştır? Zira *Gül-i Sad-berg*'in A. Nihad Tarlan nüshası ile divanda işaretlenmiş gazellerin birbirini tutmadığını göz önünde bulundurulsa en azından *Gül-i Sad-berg*'in elimizdeki nüshalarının şair tarafından düzenlenmediği söylenebilir. *Bahâr-nâme*'nin hem şu anda tek nüsha olması hem de dibacede şair tarafından verilen gazel sayısının eserdeki sayıyla örtüşmemesi ilk bakışta eldeki nüshanın şair tarafından düzenlenmediği fikrini doğursa da bu noktada eserin kimin tarafından düzenlendiği hakkında kesin bir yargıya ulaşmak oldukça güçtür.

Celilî'nin Şiir Anlayışı Hakkında Dibaceden Notlar

Bahâr-nâme'nin dibacesi, Celilî'yi ve onun şiir dünyasını daha iyi anlamaya ve anlamlandırmaya yarayan önemli bir metindir. Celilî metne şiirin en küçük bölümü olan sözden bahsederek girer. Güzel söz söylemenin insanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliği olduğunu, sözün en yüce halinin ise Tanrısal kaynaklı vahiy olduğunu vurgular. Bu da kutsal kaynaklı dinlerin özü olan "Her şeyden önce söz vardı." düsturunun bir açıklaması mahiyetindedir, denilebilir.

Ardından her insana lazım olan güzel söz söylemenin nazım ve nesir olarak iki kısma ayrıldığını-neredeyse bütün insanlık tarihinin ve dönemin sanat anlayışını yansıtarak- nazımın

⁴⁵ Buradaki Farsça tarih kıt'ası *Husrev ü Şîrin* mesnevisinde I. Selim'in cülûsu için yazdığı tarih kıt'ası ile aynıdır. Kazan. agt., s. 106.

⁴⁶ Bu şiirler divanda 84^a'da mevcuttur.

⁴⁷ Âşık Çelebi hiç kasidesinin duyulmadığını söyler. Âşık Çelebi, age., 66^a Ayrıca bu şiir divanda da gazeller arasında 82^b-83^a'da yer almaktadır.

⁴⁸ Farsça gazellerin hepsi divanda 85^a-89^a arasındadır.

⁴⁹ Bu sayının farklı olmasının nedenlerinden biri, belki de şairin sonradan beğendiği 9 gazeli daha eserine ekleyip dibacede verdiği sayıyı değiştirmemesi olabilir.

Turkish Studies

nesirden üstün olduğunu belirtir. Celilî için nazım, söz söylemenin en üstün ve şerefli yöntemidir. Bundan sonra nazımın kısımlarından en önemlisi olan gazele geçilir. Bir anlamda Celilî kendi gazel tanımını verir. Ona göre gazel, dertli ve gönlü yaralı aşığın halini anlatan âşıkâne ve yakıcı bir güzel gibidir. Bu güzel, hikmet suyunun çeşmesinin Hızır'ı; aşk ve muhabbetle dolu kadehin sakisidir. Eğer gazel, aşktan ve dertten bahsetmezse sadece duvara işlenmiş güzel; ama ruhsuz bir puta, nakşa benzer ve okuyana etki etmez. Bu benzetmeden yola çıkarak Celilî'ye göre bir gazelin iyi olmasının ölçütü, sadece biçim açısından kusursuz olması değil, daha önemlisi içerik olarak okuyucusuna geçebilen, onu sarsan bir duygu barındırmasıdır.

Celilî, nazımdan ve gazelden beklentilerini, kendi şiir anlayışından ve zevkinden bahsettikten sonra şairlik hayatında örnek aldığı şairleri verir. Bunlardan ilki; dibaceli dört divanı, beş tarihi mesnevisi ve Nizamî'nin hamsesine nazire olarak yazdığı bir hamsesi olan Hint coğrafyasında o zamana kadar az kullanılan gazel türünün gelişmesine katkıda bulunan⁵⁰ önemli şair Husrev-i Dihlevî'dir. Celilî'ye göre Husrev-i Dihlevî'nin şiirinin her zerresi, Mesih'in nefesi ve Hızır'ın sonsuzluk suyu gibi hayat verir. O, şiir bahçesinde yakıcı gazel türünün başlatıcısı ve mihnetle dolu muhabbet baharının destanını yazan şairlerin sultanıdır. İkincisi ise hayatının farklı dönemlerinde yazdığı şiirleri farklı adlar vererek oluşturduğu dibaceli üç divanı ve yedi mesneviden oluşan *Heft Evreng* adlı eseri bulunan Fars şiirinin en büyük üstatlarının sonuncusu sayılan Câmî'dir⁵¹. Câmî, şiir tarzı bakımından Husrev'in takipçisi, namı aşk mektubunun başında yazılı bir şairdir. Üçüncü olarak ise klasik Türk edebiyatında önemli etkileri olan ve hayatının farklı dönemlerinde yazdığı şiirleri önce farklı adlarla dört divanda toplayan; sonrasında hayatının sonlarında yazdıkları şiirleri de eklediği ve ayrı bir dibace yazdığı *Hazâinü'l-meânî* adlı divana ve diğer pek çok esere⁵² sahip Nevayî gelir. Celilî için Nevayî, Türkçenin en güzel hayat bulduğu şairlerdendir. Onun şiirleri dertli nağmenin demsazı, ateş nefesli bir semender, aşk çarşısında dolaşan avare ve havayı, gam hikâyesinin anlatıcısıdır. Dördüncü olarak zamanın padişahı Yavuz Sultan Selim gelir. Burada II. Selim'in şairliğini övmesinin tek nedeninin ulufe istemek olmadığını, bunun yanında II. Selim'in şiir zevki gelişmiş bir padişah olmasına bağlanabilir. Onun Farsça şiirleri, akıcılıkta Husrev'in şiiriyle eşdeğerdir ve yakıcılıkta Husrev'in şiirinden çok daha üstündür. Celilî'nin bu şairleri kendine örnek olarak alması tesadüfî veya sadece bu şairlerin gelenekte tekrarlanagelmesi olmamalıdır. Bu şairlerin hepsi buldukları döneme damgasını vurmuş sanatçılardır. Yavuz Sultan Selim hariç, üç şairin divanlarında dibace bulunması; bu dibacelerde şiir sanatı ve kendi şiirleri hakkında önemli bilgiler vermesi, kendini onların takipçisi olarak yetiştirmeye çalışan Celilî'yi de böyle bir dibace yazmaya itmiştir, denilebilir.

Sonuç

Eserler kimin tarafından düzenlenirse düzenlensin Celilî'nin şiirlerini kısa aralıklarla farklı adlar altında iki divançede toplamış olması bakımından hem *Gül-i Sad-berg* hem de *Bahâr-nâme* oldukça özel eserlerdir. Ancak dibacesinde Celilî'nin şiir poetikasını ve örnek aldığı şairler hakkındaki fikirlerini ortaya koyması bakımından *Bahâr-nâme*'nin *Gül-i Sad-berg*'e nazaran klasik Türk edebiyatında daha az rastlanan bir eser olduğunu söylenebilir. Çünkü klasik Türk edebiyatında şairlerin divan/divançelerinde dibace yazma geleneğinin oluşmamış olduğu veya müstensihlerin mevcut dibaceleri yazmamayı tercih ettikleri görülür.⁵³ Bundan dolayı eldeki dibaceli divan nüshaları oldukça önem arz eder.

Bunun yanında *Bahâr-nâme*, ihtiva ettiği şiirler açısından değerlendirildiğinde divanın

⁵⁰ Rıza Kurtuluş, "Emîr Hüsrev-i Dihlevî", DİA XI (1995) s.135-36.

⁵¹ Ömer Okumuş, "Câmî", DİA VII (1993) s. 96.

⁵² Günay Kut, "Ali Şîr Nevâî", DİA II (1989) s. 450-53.

⁵³ Agâh Sırrı Levend ve Harun Tolasa, aktaran Üzgör, age., s. 4.

Turkish Studies

farklı bir nüshası olarak kabul edilebilir. *Bahâr-nâme*'deki gazellerin divandaki yaklaşık 200 gazelle aynı olması divandaki şiirlerin karşılaştırılarak divanın daha güvenilir bir metninin oluşturulmasını sağlayacaktır.

Fakat bütün bunların ötesinde Celilî'nin yaşadığı dönemde onu bizzat görmüş tezkire yazarları da dâhil olmak üzere kimse tarafından bilinmeyen ya da kaydedilmeyen *Bahâr-nâme*'nin ortaya çıkarılması büyük bir önem taşımaktadır.

Bahâr-nâme'nin Dibacesinin Transkripsiyonlu Metni

(1^a) aña inne mine'ş-şi'ri'l-ḥikmeten ve inne mine'l-beyân li-sihren⁵⁴ gül-i hoş-nesîm-i feşâhat-ı bahâr-ârâdur şi'r

İy tâze turunc-ı gülşen-i Hâk
K'olduñ çemen-i hüdâya revnağ
Çün küntü nebiyyen oldı yâruñ
Nev-bâve-i şâḥ-ı nev-bahâruñ
Şer'üñ olisar şükûfe-âyîn
Tâ dâmen-i ḥaşr iy gül-i dîn

-şallalâhu 'aleyhi ve âlihi- ammâ ba'd ma'lûmdur ki nuṭṭ ezher-i riyâz-ı nefsi- insânî ve azher-i kevâkib-i dürrî-i Raḥmânîdür lâcerem bülbül-nefes-i nâṭıka-i hoş-terennümüñ zâğ u zağandan imtiyâzı ve ḥil'at-i ḡonce-i ḥikmet-i dil-keş-i tebessümüñ zîbâ-ṭırâzı olmuşdur ve 'ale'l-ıtlâğ bu müdde'ânüñ istidlâli ve naḥlistân-ı 'uluvv-ı şân-ı nuṭṭkuñ zîbâ nihâli bu yiter kim a'zam-ı bedâyi'-i i'câz ve mua'azzam-ı şerâyi'-i hidâyet-ṭırâz vaḥy-i âsumânî vü (1^b) kelâm-ı Rabbânî oldı şi'r

Virdi söz murğına hoş-âvâze
Köhne gülşende nağme-i tâze
Kaşr-ı lâhûta pâye itdi sözi
Nûr-ı nâsûta sâye itdi sözi

Çün e'azz-i enzârât-ı mağşûde ve eşref-i seyyârât-ı mes'üdedür her kişiye mülâyim belki lâzımdur ki taḥsîn-i elfâz ve luṭf-ı 'ibârâta -bi-vas'i't-ṭâkati ve talṭif-i iğlâz u ḥüsn-i i'tibârâta -bi-ḡadri'l-ḥâce- rāğıb ola lîkin nihâl-i nuṭṭ-ı dü-şâḥ ve nev-'arûs-ı sūḥan-ı feşâhat ü belâgat-ı kâḥ iki kısma maḥşûr ve iki nesak üzere mezkûrdur şi'r

Biri manzûmdur biri menşûr
Biri ma'lûmdur biri meşhûr
Nazm hurşîd ü neşrdür kevkeb
Nazm sulṭân ü neşrdür düstûr

⁵⁴ “Muhakkak ki şiirde hikmet ve beyanda sihir vardır.” mealindeki hadis-i şerif.

elâf-ı bedâyi' vü eşref-i şanâyi' aksâm-ı nazm ki musta'zeb-i tab'-ı selîm ü müstağreb-i zihn-i müstaķîmdür (2^a) üslûb-ı ğazel derdnâk ve hasb-i hâl-i 'aşık-ı sîne-çâkdür bu sebebden ki şî'r-i 'aşıkâne vü süznâk bir şahid-i dâmen-i pâkdür ki Hızr-ı ser-çeşme-i zülâl-i hikmet ve sâķî-i câm-ı mâl-â-mâl-ı 'ışk u maħabbet olmuşdur ammâ çâşnî-i 'ışkdan hâlet-engîz ve hâlet-i derdden melâmet-âmîz olmasa şüret-i dîvâr bigi bir şanem-i ra'nâ ve naķş-ı deyr-şîfat bir nigâr-ı ğarrâdur ki seng-dil olanlarıñ derûnında âteş-engîz ve dem-i serd çekenleriñ gönlinde şerâr-âmîz degül şî'r

'İllet-i ğâyî ğazelden 'ışkdur
Süznâk olan virür ol hâleti
Gerçi hoşdur şerbet-i şîrîn velî
Yoķdur anda câm-ı mey keyfiyyeti

ve bu pâyeye ki sihr-perdâz-ı 'Acem'üñ ednâ mertebesi ve sühan-sâz-ı Rûm'üñ a'lâ maştabasıdır -vâhiden ba'de vâhid (2^b) bi-ğayri sirķatin ve tevârüdin- anlara müyesser olur ki selâset-i 'ibârâtda kâdir ve bedâyi'-i 'tibârâtda mâhir olalar nitekim iķlîm-i Rûm'üñ evâ'ilinden bu merzûbumuñ efâzılından ba'z-ı meşâhîr meşnevî-i Türkâne ve ba'z-ı ekâbir-i cemâhîr kaşâyid-i büzürgâne nazm itmişler- haķķan şümme haķķan- ki şî'r-i süznâk fi'l-meşel dem-i Mesîh-i ħurşîd-likâ ve âb-ı hayât-ı Hızr-beķâdur ki her zerre-i hâki kefen-çâk ve her ķatre-i pâki deryâ-yı cāvîdi bî-bâk eyler bu gülşen-i âteş-efrûzuñ evvel bülbül-i ğazel-perdâzı ve bu lâlezâr-ı pür-dâğ u süzuñ maķdem-i nevâ-sâzı pîşe-i 'ışk u melâmet şîr-ğiri âhû-çeşm-i ğazâle-i vefâ naħçiri destân-serâ-yı bahâristân-ı maħabbet hezâr-nevâ-yı gülistân-ı miħnet âteş-âşâm-ı süz-ı (3^a) derûn ve düdkeş-i âh u fiğân-ı birûn memâlik-i sühanuñ ħusrevi ya'nî ħusrev-i Dihlevî'dür ikinci ol mürşid-i kâmilüñ peyrevi ve ol âfitâb-ı münirüñ pertevi sermest-i peymâne-i âteş şürîde-i cânâne-i ķallâşveş serdefter-i 'ışk-nâme-i nâmı Mevlânâ 'Abdurrâħmân Câmî'dür üçüncü Türkî dilüñ sühan-perdâzı ve nağme-i derdnâküñ demsâzı semender-i âteş- nefes Ķaķnûs-ı 'ışk-ı hümâ-heves küçe-i 'ışkda âvâre vü hevâyî nevâ-sâz-ı dâstân-ı ğam Nevâyî'dür dördüncü İskender-i zamâne Ferîdün-ı yegâne âfitâb-ı sipihr-i salţanat dâver-i devrân-ı ma'delet düldül-süvâr [u] zü'l-fiķâr-tîğ şimşîr-zen-i gerden-keş-i kühsâr u miĝ ol ki ķarabulut tevsen-i yekrânî ve berķ-i pür-şerer (3^b) tâziyâne-i dıraħşândur şubĥ-ı raħşende ķubbe-i bârgâh-ı zafer-peykeri ve ķavs-i kuzah ķüb-i rengîn-i ħargâh-ı felek-manzarıdur felek-i raķķâş bezm-i keyvân-eyvânı ķavs-i kuzah anuñ gün-â-gün dâmânı ra'd hoş-elĥân-'andelîb-i bülend-âvâz-ı bâĝ-ı 'adâleti berķ-i raħşân gül-i ħandân-ı bahâr-ı şeca'ât u celâleti âfitâb ķubbe-i çetr-i zeberced-şî'ârı şubĥ-ı evvel ķubbe-i zer-nigârunuñ lü'lü'-ı şehvârı ol ki Ħicâz u 'Irâķdan tâ Çîn ü Mâçîn u Rûs ve girîbân-ı Şarķdan tâ dâmân-ı Maĝrib-zemîn u Engerûs ol ħurşîd-i 'adâletüñ âsüde-i himâyet-pertevi ve ol âsumân-ı salţanat u celâletüñ şaĥâif-i ķalem-revidür yedi ceddüñ aşl-ı şâbit-i ferr'-i a'lâsı heft-şâĥ âsumânıñ nev-bâve-i zîbâsı şî'r

Ol şeh ki sipihr çâderidür⁵⁵

⁵⁵ Leylâ vü Mecnûn'da çâkeridür şeklindedir. Atik, agt., s. 136

Şan hayl-i nücüm leşkeridür

(4^a) Çün ‘adlden oldu ser-firâz ol
Kâdirkiş olur zebûn-nevâz ol

Pîl oldu siyâsetine mağlûb
Beyni reh-i mûra kıldı cârûb

Her sâ’ile bahşış eyler ol genc
Taz’îf-i hisâb-ı naţ’-ı şatranc

Oldı iki cebi⁵⁶ ma‘den ü kân
Ahsente zihî seĥâ vü ihsân

sultân bin sultân bin sultân Selîm Hân bin Bâyezîd hândur-eyyedehullâhu bi-âyâtihi ve râyâtihi ve refa‘a fi’l-hilâfeti derecâtihi- egerçi muĥtezâ-yı tab‘-ı selîm ve zihn-i müstaĥîm oldur ki ĥazret-i hilâfet-penâh Süleymân destgâhi bu tã’ifeden yâd ve bu kabîleden ta‘dâd terk-i ĥavânîni- ĥayâ vü edeb ve -‘ameli bimâ-terekehu evlâ ve enseb-dür ammâ ĥünki şî‘r silsile-cünbân-ı ‘ışĥ u maĥabbet ve selâsil-i pâ-yı ser-geşte-i şevĥ ü meveddetdür ol hümâ-yı ‘arş-âşiyân ve ol bülbül-i ĥudş-gülsitân meyl-i tenezzül-i ‘ışĥ-ı cânân ve hevâ-yı (4^b) dâne-i ĥâl-i müşk-efşân idüp tekellüm-i hezâr-nevâ ve terennüm-i ‘andelîb-i ĥoş-âvâ gösterüp nâsiĥ-i kühen-dîn naĥme-perdâz-ı çemen ve mübdi‘-i nev-âyîni nevâ-sâz-ı bezm-i gül ü semen olmış lâcerem bu sebebden pâye-i edebden tecâvüz olındı lîkin ekşer-i kelimât-ı güherbârı ve evfer-i sevâd-ı müşknâb-ı eş‘ârı meydân-ı Rûm fârisi olmayup çâbüĥ-süvâr-ı mızmâr-ı zebân-ı Farsî olmış selâsetde nazîr-i şî‘r-i Ĥusrev ve süzişde ol âteş-i ‘ışĥdan bir pertevdür belki bu ĥum-ĥâne-i ‘ışĥdan kûs-ı ĥusrevi bir bülbüle ve bu âvâze-i şevĥden naĥme-i Dihlevî bir ĥulĥuledür nitekim bu birĥaç ebyât-ı ĥulşen-bünyâd terennüm-i bülbül-i bâĥ-ı istişhâd olur şî‘r

Şühî ki mey neĥorde dil-i ĥalĥ ĥûn koned
Vây ân zamân ki çihre zi mey lâlegûn koned

(5^a) Girdbâdî ki behâmûn-ı melâmet bîni
Jende-püşî büved ez ĥâlet-i Mecnûn raĥĥâs

Nî zinde-em ez hecr-i to iy şüh ne mürde
Feryâd ez ĩn nev‘ vücûd-ı ‘adem-âlûd

Dâred ĥasûd kîn-i Selîmî vü ger ne hest
Mârâ be-mişl-i âyine-i tîĥ-i sîne-pâĥ⁵⁷

⁵⁶ Leylâ vü Mecnûn’da ‘oldı iki cebi’ ‘olmuş kef-i destî’ şeklindedir. Agt., s. 136.

kemîne ki bu 'ışık bülbüllerinüñ hem-dâstânı bu şevk fahtelerinüñ hem-zebâniyam Gül-i şad-berg nâm dīvānumdan ol taze bahâristân-ı dil-i vîrānumdan şoñra iki yüz bir dāne Türkî gazel ki ḥasb-i ḥāl-i dil-i pür-ḥaleldür rişte-i nazm-ı ābdāra ve silk-i gevher-i deryā-şi'āra çeküp tertîb-i ḥurūf-ı hecā zīver-i kevākib-i dūcā idüp Bahâr-nâme nāmı diyü ad bu kühen gülzārda bir taze bünyād (5^b) urdum ümîddür ki deste-i gül ü sünbül-mişāl zīver-i bezm-i ḥusrev ü ferḥunde-iḳbāl ola şi'r

Celîlî her varaḳı çünki bir gül-i terdür
Bahâr-nâme diseñ tañ degül bu dīvāna

Bu ṭurfê kim Gül-i şad-bergden mu'aḥḥardur
Bahârdur fer ü zīver viren gülsitāna

Çü sāl vardı toḳuz yüz daḫi yigirmi bire
İrişdi āhir-i māh-ı Şaferde pāyāna

Ümîd ol ki bu gül-deste-i bahâr-ı du'ā
Nişār ola der-i ḥusrev-i cihān-bāna

Sipihr-mertebe Sulṭān Selîm-i gāzî kim
Yazar anuñ laḳabın müşterî nüh eyvāna

(6^a)Uırdı sikke zer ü nuḳresine mihr ü mehüñ
Muṭî' oldı felek ḥükm-i āl-i 'Oşmāna

Medār-ı dā'ire-i çarḫ u ḳuṭb-ı devrān ol
Niçe ki cünbiş ola şīve çarḫ-ı gerdāna

ve bi'l-cümle mercü oldur ki bu nev-bāve-i bāḡ-ı ṭabî'at ve nev-reste-i büstān-ı fikret meclis-i şehryārdaki reşk-i bahâristân-ı nevrüz ve mānend-i gülistān-ı çemen-efrüzdur bāḡbān-ı bî-berg ü nevâyı ya'nî Celîlî-i ḥoş-āvâyı yād ide

Beni yād itdür iy dīvān-ı eş'ār
Niçün añılmaz ol meclisde nāmum

Bahâr-nâme-i eş'arum iletüp

⁵⁷ Şarap içmeden halkın gönlünü kanatan şuh sevgili, o şuhun yüzünün şarap içip kızardığı zamanı bir düşün!

Melâmet sahrasında gördüğün kasırğa Mecnun'un halini duyup raks eden bir fakirdir.

Ey şuh, senin ayrılığında ne yaşıyorum ne de ölüyüm; bu yokluğa bulanmış varlıktan el aman!

Haset edenler Selimî'ye kin beslerler, aksi halde bizim gönlümüz kılıç aynası gibi tertemizdir.

Has u hâşâkine ‘arz it peyâmum

KAYNAKÇA

- AHDÎ. Gülşenü’ş-Şu’arâ(İnceleme-Metin), Haz. Süleyman Solmaz, Atatürk Kültür Merkezi, İstanbul 2005.
- AKÜN Ömer Faruk. “Divan Edebiyatı” DİA IX (1994) .
- ÂŞIK ÇELEBİ. Meşairü’ş-Şu’arâ, Facsimile ed. G. M. Meredith-Owens, Luzac and Co., London 1971.
- ATİK Arzu. Celilî’nin Leylâ ve Mecnûn’u ve Nizamî’nin Leylâ ve Mecnûn’u ile Karşılaştırma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2009.
- ATİK Arzu. Celili Divanı (3b-46a): İnceleme-Metin, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul 2003.
- AYAN Hüseyin. “Celilî’nin Mehek-nâme’si”, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Harun Tolasa Özel Sayısı, II (1983).
- AYAN Hüseyin. “Celilî’nin Hecr-nâme’si”, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, XIV, (1986).
- BEYANÎ. Tezkiretü’ş-Şu’arâ, Haz. İbrahim Kutluk, TTK, Ankara 1997.
- CELİLÎ. Bahar-nâme. Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi 137.
- CELİLÎ. Külliyyât-ı Celilî, Paris Bibliotheque Nationale Ancien Fonds 364.
- CELİLÎ. Şehnâme-i Celilî. Millî Kütüphane A3825/2.
- ERGUN, Sadettin Nuzhet. Türk Şairleri, 1936.
- ERTAYLAN, İsmail Hikmet. Külliyyat-ı Divan-ı Mevlana Hamidî, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1948.
- GELİBOLULU ÂLÎ. Kühü’l-Ahbar’ın Tezkire Kısmı, Haz. Mustafa İsen, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara 1994.
- KAZAN, ŞEVKİYE. “Hamidî-zâde Celilî: Hayatı, Edebî Kisiliği ve Hüsrev u Şirin Mesnevisi, İnceleme ve Tenkitli Metin” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 1997.
- KINALI-ZADE HASAN ÇELEBİ. Tezkiretü’ş-Şuarâ. Haz. İbrahim Kutluk, TTK, Ankara 1989.
- KURTULUŞ, Rıza. “Emîr Hüsrev-i Dihlevî”. DİA XI (1995).
- KUT, Günay. “Ali Şir Nevâî”. DİA II (1989).
- LATİFÎ. Tezkiretü’ş-Şu’arâ ve Tabsiratü’n-Nuzamâ (*İnceleme-Metin*), Haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara 2000.
- MEHMED SÜREYYA. Sicill-i Osmanî-Osmanlı Ünlüleri, Haz. Nuri Akbayır, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.
- OKUMUŞ, Ömer. “Câmî”. DİA VII (1993).
- TUMAN, Mehmet Nâil. Tuhfe-i Nâilî, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001.
- ÜNVER, İsmail. ‘Hâmidî’nin Türkçe Şiirleri’, VI, Türkoloji Dergisi, (1974).
- ÜZGÖR, Tahir. Türkçe Divan Dîbâceleri, Kültür Bakanlığı, Ankara 1990.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/2 Spring 2011